

Szalay Károly

Siralomházi kanaszta

Ezerkilencszázötvenhat a magyar nép számára magasság és mélység, mennyország és pokol. A maga nemében egyedülálló jelenség, annak ellenére, hogy bőven voltak szabadságharcaink, s elnyomóból is jutott a kelleténél több.

A huszadik század magyar történelmét a libikóka-effektus jellemezte. Egyszer fönt, egyszer lent. A mélypont kétségtelenül Trianon. A mai magyar ember el sem tudja képzelni, mit jelentett nem kivételes személyeknek, hanem a nagy átlagnak a trianoni trauma, s az az eufória, amit a részleges revízió okozott. Aztán hideg zuhanyként a háború elvesztése, majd a Trianonnál is rosszabb párizsi béke. A korábban elképzelhetetlen Auschwitz, Birkenau, a haláltáborok után a fölszabadulás eufóriája, majd 1948–1949–1950: amely az egész magyarságot katasztrófálisan érintette, azokat is, akik 1944-et, 1945-öt fölszabadulásként éltek meg.

A front, a szovjet hadsereg iszonyatos szenvedéseket zúdított a kisémberekre, gyilkosság, nemi erőszak, rablás, fosztogatás, s mire konszolidálódott a helyzet, jött a fordulat éve. Azt hihettük, hogy a nációkkal, náci kollaboránsokkal leszámolt a hatalom – a többpártrendszerű polgári demokrácia –, eljött a fordulat éve, s folytatódtak a koncepciók percek (a kommunista párton belül is), akasztások, hamis vádak, de ezek átcsaptak az egész társadalomra, s elképesztő dolgokért kerültek akasztófára, börtönbe parasztok, munkások, középosztálybeliek, gyárosok, értelmiségiek. Nem volt a magyar társadalomnak olyan rétege, amelyet ne gyötörtek volna meg. Az átlagember nem is sejtette, hogy egy óra múlva, este vagy másnap reggel miért viszik börtönbe, miért kínozzák meg. Kecskeméten a parasztokat úgy kényszerítették téesszbe, hogy ceruzát vertek az orrukba a műemlék városházán, ahol Katona József volt a jegyző hajdan, s azok is sorra kerültek, akik részt vettek az ellenállási mozgalomban 1944-ben. Őrjítő cinizmus tombolt. Murányi Károlynak, aki piarista papként menekült lengyel papokat bújtatott a német megszállás alatt, azt mondták, azért verik, mert a klerikális reakciót támogatta. Apámnak, akit a németek is begyűjtöttek, azt mondták ugyanabban a László Károly utcai ÁVH-s pincében, ahol korábban a német katonai elhárítás főhadiszállása volt: Szalay, nem gondolja, hogy magában van a hiba, hogy nem kellett a nációknak sem, és nekünk sem?

A Rákosi–Farkas–Gerő–Piros-féle terror jellemzője volt, hogy nem lehetett kiszámítani, és cinikusan gyűlölködve gyötörték az embereket.

Sztálin halála fordulatot jelentett. Bukott Rákosi, s jött Nagy Imre, aki bizony az 1949 és 1953 között folytatott parasztnyúzásoknak, úgynevezett padláslesöpréseknek a kormányon belül felelőse volt.

Az ország föllélegzett. Nem sokáig. 1954 még a reménység éve volt, de 1955-ben Rákosi visszatért, Nagy Imrét még a pártból is kizárták. 1956-ban azonban rehabilitálták Rajkot, s a kommunista hatalom elismerte, ha nem is azt, hogy ő a bűnös, hanem azt, hogy tévedett. Közben szivárogtak a hírek a berlini fölkelésről, a lengyelek mozgalmairól. A csöngőfrász korszaka volt ez is. Suttogó propagand-

daként terjedtek el a hírek, hogy az oroszok kivonultak Ausztriából, s ki kell menjenek tőlünk is a békeszerződések miatt. A föltámadt reményt azonban éppen Rákosi visszatérte zúzta szét; az erőszakszervek bekeményítettek. Csakhogy Rajk temetése azt jelezte: ez a roppant gőzhenger is sebezhető, lám, a keletnémeteknél is, a lengyeleknél is. A letargiába taszított nemzet újra reménykedni kezdett, s a fiatalok, akiket még hazafiságra neveltek, 1947-ig legalábbis, akiknek még jelentett valamit a lengyel–magyar történelmi barátság eszménye, előbb a Petőfi körben, majd az egyetemeken szimpátiatüntetésre készültek. Az az írószövetség, amelyet most akarnak megfojtani, csatlakozott a mozgalomhoz, s bizonyos értelemben vezetőjévé is vált. Október 23-án a kommunista hatalom félóránként változtatta meg szándékát, hol engedélyezte, hol betiltotta a szimpátiatüntetést.

Főiskolás lányok lengyel zászlócskákat tűztek a kabáthajtókánkra – ez a kis piros-fehér kokárda ma is megvan –, s a lengyeleket éltetve vonultunk a Petőfi-szoborhoz. Ott Sinkovics szavalta el a *Talpra magyart*, s ettől a tüntetés mibenléte fordulatot vett. Visszafelé a Bem-szobortól már elhangzott a Rusz kik haza! és a Vesszen az ÁVO! csatakiáltás. Éppen a Duna-parton, az AVH-székház előtt. Bevallom, megrémültünk. Most fognak közénk lőni, de az ablakok zárva, s mi akadálytalanul vonulhattunk a Kossuth térre. Nem folytatom tovább.

A lényeg, hogy a reményét veszített, megalázott, kiszipolyozott, és mondhatom, megkínzott nép eufórikus örömmámorban úszott, s aki közöttünk volt, tudhatta: nincs visszaút. Ezt nem tudta Gerő Ernő, aki éppen akkor érkezett haza Belgrádból, és olajat öntött a tűzre a történelem egyik legostobább beszédével. Ugyanaz az antiszemitázás és fasisztázás és csöcselékezés, amelyet mindig bedob a kommunista oldal, ha bajban van.

Ez az eufória úgy tartott november 4-ig, hogy lassan helyreállt a rend, s az egész ország arra készült, hogy hétfőn reggel, ötödikén ugyanott folytatja a munkát, ahol 24-én abbahagyta. És vasárnap hajnalban tompa ágyúdörgés és tankdübörgés a város utcáin.

A teljes kétségbeesés lett úrrá rajtunk. Az Apokalipszis zúdult az országra. A végítélet, a pokol, a megsemmisülés rémálmai. Nyilvánvalóvá vált, hogy sem Európa szabad országai, sem Amerika nem nyújt segítő kezet. Sőt, azzal, hogy befogadta a menekülteket, nagyobb érvágást hajtott végre rajtunk, mint a doni halálkanyarban elszenvedett ossztűz. Mert olyanok is elmenekültek, akiknek nem lett volna itthon semmi bajuk. Annyian ugyanis nem vettek részt a fegyveres harcokban, mint ahányan elmenekültek.

Korunk fő baja, a fenyegető népességfogyás ezzel vette kezdetét. Amire aztán a Kádár-rendszer családellenes politikájával és suttogó propagandájával csak ráerősített. Az a cinikusan teremtett, viszonylagos jólét, „vagy kocsis vagy kicsi” jelszavával, végzetes spirálba taszította a magyar népet.

A Kádár-rendszerrel elterjesztették, hogy a „legvidámabb barakk”. Ez a vídamság azonban beláthatatlan következményekkel járt, egyfelől cinizmusra, erkölcstelenségre tanított, másfelől elfedte az emberek előtt a végzetes bajokat. Amelyeknek ma is nyögjük következményeit.

A többi, mondjuk úgy, utódnemzethez képest jobban és talán szabadabban is éltünk. Igaz, hogy a szlovákokat vagy a románokat regulázták, de nemzeti öntudatukat nem zúzták szét, sőt, fölerősítették, így nagyarányú népességszaporulatot gerjesztettek.

A rettenetes külföldi kölcsönöket elkótyavetyéltük, adósságunk mára elképesztően megnövekedett, s az a fiatal népesség, amely képes volna megtermelni az adósság ellentételezését és eltartani az egyre iszonyatosabb lélekszámú munkaképtelen nyugdíjast, nem létezik sehol.

Mára az is nyilvánvalóvá vált, hogy a kádári, és a többi kommunista rendszer is, mérhetetlen fekélyt eresztett a társadalomra.

Olyan spiclirendszert épített ki, amelynek méretei elképzelhetetlenek a világ más tájain.

Az erkölcsi rombolás, a cinizmus, a jól-rosszul működő cenzúra, amely kiterjedt az élet minden területére, nemcsak a médiára, a művészetre, a III/III-as szervezettel párosult, amely ördögi módon hálózta be az egész társadalmat. Már 1957 tavaszán jelentett rólam volt kollégám, aki nem is Pesten, nem a közelemben élt, hanem vidéken. De azt jelentette, amit itt Pesten, föltehetőleg a Szépirodalmiban mondhattam. Néhány hónappal a szabadságharc szétverése után így működött a friss szervezet!

A mai generáció megint csak nem tudja azt, amit Trianonhoz való viszonyunkról sem tud, s nem ért semmit sem történelmünkéből, de főleg a magyar nép javának lelki történelméből.

1956. november 4. a tökéletes poklot hozta ránk. Az eufóriás lelkesedés, reménykedés, bizakodás után teljes csalódást, reményvesztettséget, halálközeli, megsemmisülés előtti hangulatot.

A tökéletes magunkra hagyottságot, elárulást, cserbenhagyást. A tökéletes kilátástalanságot. Aki nem élt akkor, nem tudja, hogy az utcák délután már kihaltak, bezárkóztunk otthonainkba. Lehúztuk a redőnyt, és a legbutább kártyajátékot, a kanasztát játszotta az egész ország, siralomházi időtöltésként.

„Bálványunk” pedig a magyar történelem legaljasabb árulója, a „nép barátja”, Kádár János volt. Ez az ember kivételesen aljas volt. Ha van sorozatgyilkos, akkor van sorozatáruló is. Elárulta és átjátszotta a moszkovitáknak az itthoni kommunista pártot. A legelképesztőbb módon adta hóhérvégre legjobb barátját, keresztfia apját, harcostársát, Rajk Lászlót. Még kivégzése előtt is azzal áltatta, hogy színjáték az egész. Tagja volt a Nagy Imre-kormánynak, de átállt az oroszokhoz, eladta Malétert, Nagy Imrét, a szabadságharc ügyét. Biztosította az 1957 és 1959 közötti népirtást. Újra bevezette a koncepciós pereket, amely pertípusnak ő maga is áldozata volt korábban, megannyi barátjával együtt. Elárulta a munkástanácsokat is, éppen úgy lépre csalta őket, ahogyan azt Rajkkal tette. Talán egyszer megírom, hogy a török porta hogyan bánt el azokkal az árulókkal, akikből pedig haszna származott. A huszadik századi kommunizmus soha sem tudott arra az erkölcsi magaslatra emelkedni, amire a legádázabb és leggyűlölködőbb szultáni hatalom.

Nos, a kádári időket erőszak, akasztás, besúgórendszer, megfélemlítés, mézesmadzag-politika, testi-lelki elnyomorítás, erkölcsi nihil, jellemtelenség jellemezte.

Ellentétben minden utólagos képzelgéssel és történelemhamisítással, a Kádár-korszak nem volt homogén. Harmincnégy éve alatt periódusokat lehet megkülönböztetnünk, körülbelül 1959-ig a legkönyörtelenebb törvénytelenségek, gyilkosságok, kínzások, bosszúhadjáratok és hitszegések korát, amely a későbbiek során enyhült, hígult, de soha el nem múlt teljesen.

A libikóka végig jellemezte a korszakot. Egyszer lent, egyszer fönt lengett ki. De egyre mérsékeltebben.

Mi volt ennek a libikókázásnak az oka? Amiről nem beszél az utód: arról, hogy az MSZMP-n belül két irányzat harcolt egymással, a dogmatikus, rákosista szellemiségű szélsőbaloldal és a vele szemben vonuló reformkommunista „liberális” irányzat. Talán már sohasem tudjuk meg, hogy mire kényszerítette azt az oldalt a szélsőbal, de azt tudjuk, hogy egymást jelentgették föl Moszkvában, ők pedig tudták, ha lebuknak, semmi jó sem várhat rájuk.

Az ország ennek a szánalmas hatalmi vetélkedőnek a játékszerévé vált.

És ez az oka annak, hogy az a bizonyos harmincnégy esztendő az ország történelmének mélypontja volt minden tekintetben.

A nyolcvanas évekre fölnőtt egy Nyugatot járt, szélesebb látókörű funkcionáriusgárda, amely azonban minden eszmei meggondolás nélkül saját jólétével és karrierjével törődött, ám ezt is kommunista elődeitől tanulta, s a rendszerváltozáskor vagy már annak előtte, első lépésként önmagát kapitalizálta, vagyis kifosztotta az országot.

A Rákosi- és Kádár-korszaknak a kritikai elemzése soha sem született meg. Ezt ma sem akarja a hatalom. 1956 tanulsága az volt az elnyomó hatalomnak, hogy tompítani kell a tömegek agyát, fölöslegessé kell tenni számukra a gondolkodást és az önálló értékítélkezést, langyos hülyeségben tartani az embereket, s lejáratni a társadalomnak ama részét, amely erre nem kapható.

Azt állítani, hogy nem történt rendszerváltozás, tévedés. De azt nem látni, hogy a Kádár-korszak közösségre káros vonatkozásai ma is tovább élnek és hatnak, botorság. Ezt tartom az 1956 és 1990 közötti időszak legnagyobb átkának országunkra nézve.

És ez nem tudatosodott a széles néptömegekben.

MAGYAR KULTÚRA ALAPÍTVÁNY HOTEL KULTURINNOV

1014 Budapest, Szentháromság tér 6.

Tel: (36-1) 224-8100 Fax: (36-1) 375-1886

E-mail: mka@mail.datanet.hu, hotel@mka.hu

Honlap: www.mka.hu

A **Magyar Kultúra Alapítvány** 2006. március 17–április 2. között rendezi meg a *X. Magyar Karikatúra Művészeti Fesztivált*, „A jövő zenéje – Bartók és Mozart üzenetei!” címmel. A Fesztivál lehetőséget nyújt a kortárs hazai és határon túli magyar szatirikus művészeknek és karikaturistáknak új műveik bemutatására. A fent található címre várjuk pályázataikat.

Eddigi hagyományainkhoz híven ismét színes rendezvények kapcsolódnak a Fesztiválhoz, így például március 30-án „Zene a karikatúrában – karikatúra a zenében” című Humor-est várja az érdeklődőket.

A Karikatúra Művészeti Fesztivál pályázati felhívásáról és a rendezvényről további információ a 224-8100 telefonszámon, Bácsfai Lándától és Bába Szilviától kérhető.